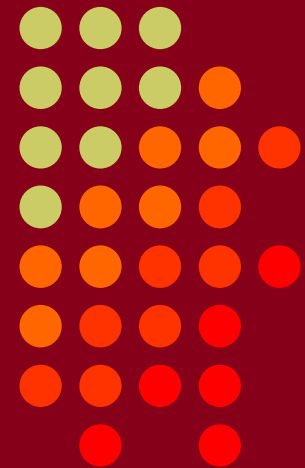

Túl a mediáción
-
**kitekintés a helyreállító
igazságszolgáltatás szemléletének
elterjedtségére**

Előadó: Fellegi Borbála

Bűnmegelőzési Akadémia

2008. február 12.

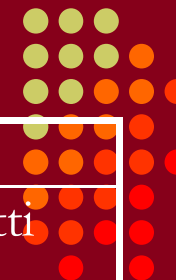
A helyreállító (resztoratív) szemlélet meghatározása

A helyreállító igazságszolgáltatás a szabályszegés vagy bűncselekmény elkövetése következtében kialakult kár helyreállítását tűzi ki elsődleges célként.

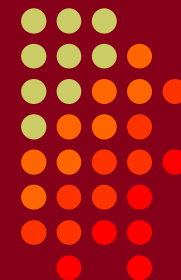
Alkalmazása során kiemelt hangsúlyt fektet arra, hogy a bűncselekmény által érintett személyek és közösségek tagjai közvetlenül is részt vegyenek a káreseményre adott válaszok (szankciók) kidolgozásában.

Így az érintett áldozatok, elkövetők és a hozzájuk tartozó közösségek mind anyagi érdekei, mind érzelmi szükségletei tükröződhetnek a konfliktusmegoldás során.

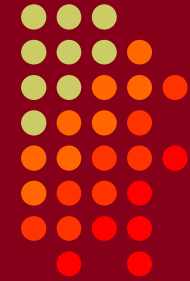
Büntető igazságszolgáltatás	Helyreállító igazságszolgáltatás
- a bűncselekményt az Állam elleni tettnek tekinti	- a bűncselekményt személyek közötti konfliktusként értelmezi
- az igazság érdekében az Állam képviseli a büntetést/felelősségre-vonást	- az igazságszolgáltatás közvetlenül bevonja az áldozatokat, elkövetőket és a hozzájuk tartozó közösség tagjait, hogy együtt dolgozzák ki a helyreállítás menetét/módját
- legfőbb célja, hogy az elkövető „megkapja, amit megérdemel”	- legfőbb célja az áldozatok szükségleteinek kielégítése, valamint az elkövető felelősségvállalása a kár helyreállításában
- 3 fő kérdése: 1. Milyen szabályt/törvényt szegtek meg? 2. Ki követte el? 3. Mit érdemel érte?	- 3 fő kérdése: 1. Ki(k) sérült(ek)? 2. Mik a szükségletei(k)? 3. Ezek kielégítése kinek a kötelessége?

HÁTTÉRFOLYAMATOK

- **Közösség** szerepének felismerése a bcs-re adandó válaszok kialakításában (Új Zéland, Ausztrália, USA)
- **Áldozatvédelem** (Európa)
- Az igazságszolgáltatási rendszer **hatékonytalansága** → alternatívák szükségessége, bűnmegelőzés szerepének növekedése (K-K-E)
- **Nemzetközi** dokumentumok (ET, EU, ENSZ)
 - Áldozatvédelem, hatékonyság, közösség, humánus igazságszolgáltatás, gyermek- és fiatalkorúak védelme, multi-diszciplináris büntetőpolitika...

A helyreállító “attitűd”

Hogyan válaszolunk a normaszegésre?

K
O
N
T
R
O
L
L

ELLEN

VELE

Büntető

Resztoratív

NINCS

NEKI

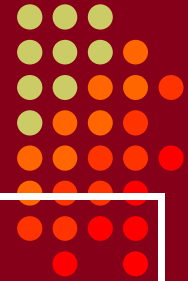
Elhanyagoló

Megengedő

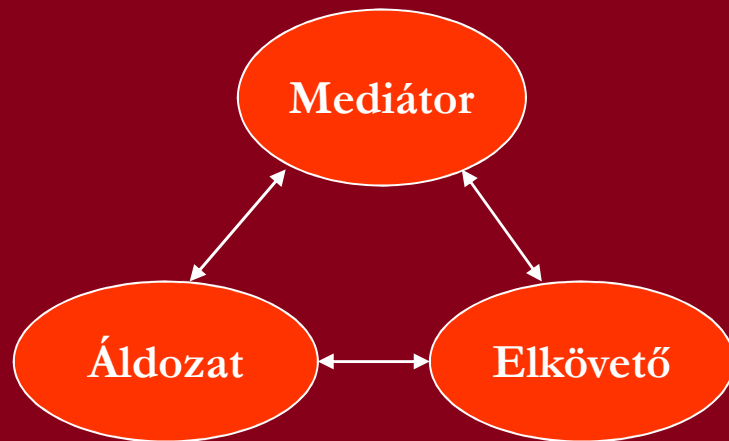
T Á M O G A T Á S

O'Connor - Wachtel (1999)

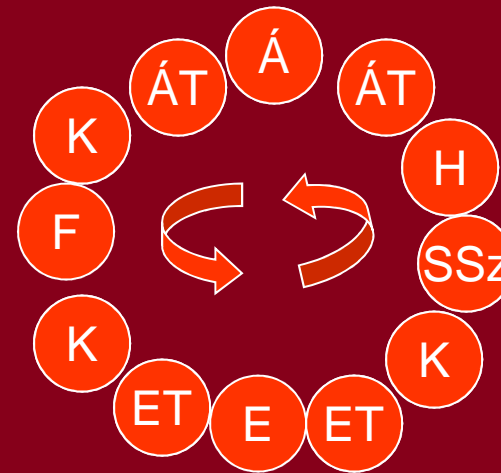
A helyreállító igazságszolgáltatás főbb módszerei

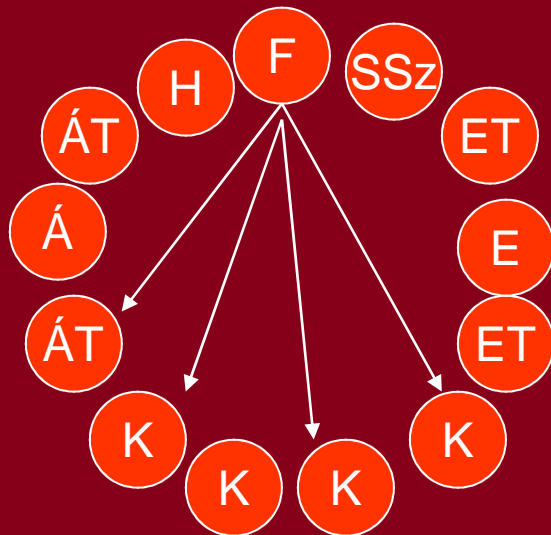
Sértett-elkövető mediáció

Körök (ítélő, békítő)

F: Facilitátor
Á: Áldozat
E: Elkövető
ET: e.támogatója
ÁT: á.támogatója
H: hatóság
SSz: segítő szakember
K: közösség egyéb tagja

Konferencia-modell

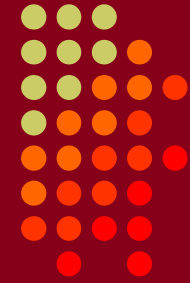
- Helyreállító igazságszolgáltatási konf.
- Családi csoportkonferencia (privát idő!)

Közös elemek és sztenderdek I.

- Önkéntesség
- Azonos hangsúly az áldozatok, elkövetők és a közösség szükségletein (materiális, szimbolikus)
- Az érintett felek közvetlen részvétele (konfrontáció)
 - Közös megbeszélés 1.) az eset körülményeiről, az elkövetéshez vezető szempontokról; 2.) a helyreállítás módjáról 3.) a jövőbeni elkövetés megelőzésének módjáról
- Lehetőség arra, hogy az elkövető önkéntes ajánlásaival jóvá tegye az okozott kárt → aktív felelősségvállalás
- Támogatók bevonása

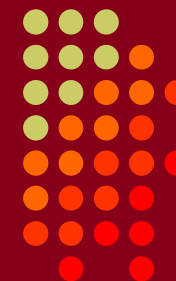
Közös elemek és sztenderdek II.

- Pártatlan, semleges facilitátor/mediátor
- Megfelelően képzett facilitátor/mediátor
- Titoktartás
- Felek teljeskörű tájékoztatása, választási lehetőség számukra
- Kockázat-felmérés
- Elkövető felelősségvállalása
- Áldozatok „kapacitálásának” elkerülése
- Alapos előkészítés és utánkövetés
- Minden szereplő véleményének figyelembevétele
- Minden érintett bevonása
- A megállapodás mindenki megállapodása legyen
- Együttműködés az intézményrendszer egyéb szolgálataival

a Youth Justice Board's (2001) és az EK Belügyminisztériumának (2003) sztenderdjei alapján, EK

HELYREÁLLÍTÓ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSI PROGRAMOK HELYE

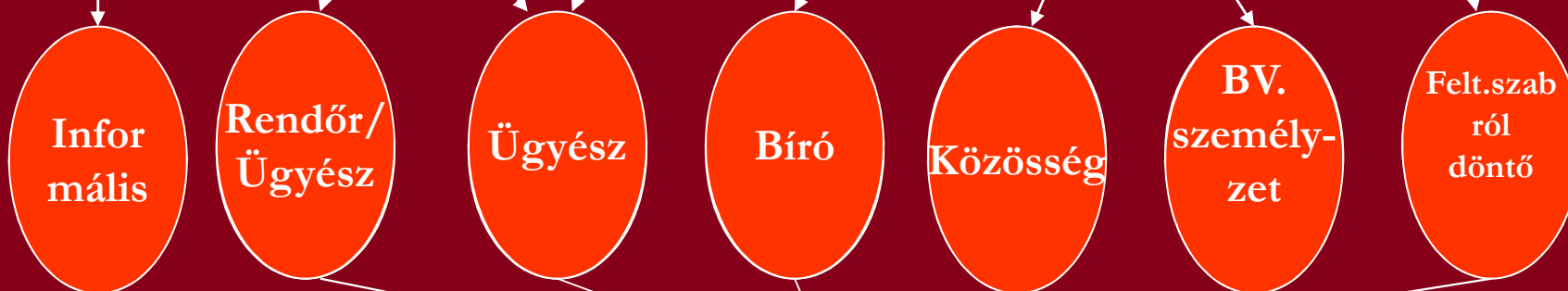
Helyreállító programok az ig.szolg. rendszerében

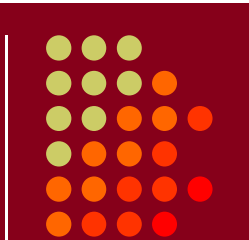
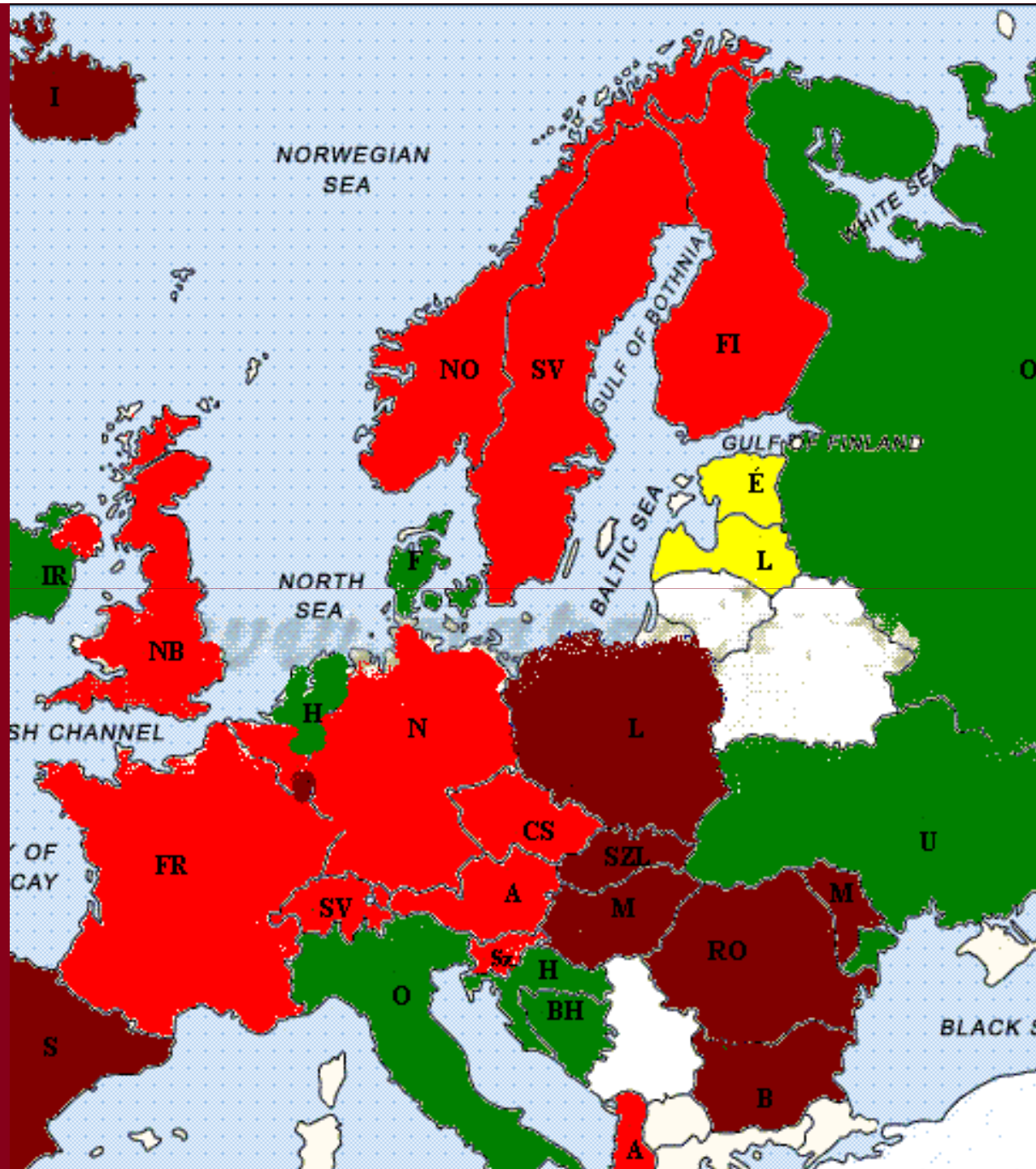
SZAKASZOK

ESETKÜLDŐ SZERVEK

HELYREÁLLÍTÓ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSI PROGRAMOK

A helyreállító szolgáltatás:

- jogszabályilag részletesen szabályozott, alkalmazása jelentősen elterjedt
- jogszabályilag szabályozott, de alkalmazása csekély mértékű
- alkalmazására nincs külön jogszabályi háttér, de más törvények impliciten lehetővé teszik a gyakorlatot (ált. kisebb projektek, pilot programok keretén belül valósul meg)
- jogszabályi háttéréről tervezetek vannak; a szolgáltatás jelenleg nem, vagy csak nagyon minimális mértékben elérhető.

Magyarországi jogalkalmazók attitűdjei a helyreállító igazságszolgáltatás iránt

MOTIVÁCIÓK:

- Áldozatok szükségletei
- Hatékony együttműködés a felek és a hatóságok között
- Az „ideális” szankciók és a resztoratív elemek kompatibilitása
- Procedurális szempontok: párbeszéd, felek informálása, érzelmek, pedagógia, „humánus”, egyéniesítés
- Felek számára a döntés kiadása!
 - Ha a jogi garanciák biztosítottak
- Közösségi szankciók preferálása
- A rendszert rugalmasabbá teszi, elmozdítja a hivatalnokiból a szolgáltató jelleg felé
- Előítéletek csökkentése
- Bizalom a pártfogói rendszerben
- Speciális funkció a fiatalok számára

Magyarországi jogalkalmazók attitűdjei a helyreállító igazságszolgáltatás iránt

AGGÁLYOK:

- Áldozatok félelme
- Kivetítés: „én nyitott lennék, de ők biztosan nem”
- Diverzió = következménynélküliség?
- Garanciák: alapvető jogok, őszinteség, újbóli áldozattá válás, önkéntesség
- Általánosítás → szkepszis, büntetésben való hit
- Igazságszolgáltatás kiterjedése
- Bonyolult eljárás, adminisztráció, diszkréció-alkalmazás kapcsán az iránymutatás hiánya
- Állampolgári öntudatosság hiánya
- Szervezeti korlátok (erőforrások, infrastruktúra, képzés, rutinizálódás, ismeret-hiány)
- „Fizet és megússza?” - dilemma
- Ügyvédek mediátorként

Néhány kutatási adat

- Sherman – Strang jelentés (2007): **visszaesési ráta csökkenése**, leginkább erőszakos és vagyon elleni bűncselekmények esetén, súlyos cselekmények esetén nagyobb hatás [EK]
- 15-20%-os csökkenés a **visszaesési rátában** (Garth – Lind, 2002) [New Zealand]
- 38% csökkenés erőszakos bcs-t elkövető fk-ak visszaesési rátájában (Sherman, 2000) [EK]
- **Elégedettségi ráta** 90% feletti (pl. Moore – O’Connel, 1994) [USA]
- **Bűnözéstől való félelem** csökkenése (Umbreit, 1994) [USA]
- **Megállapodás** megkötése 70-90%-ban (pl. Umbreit – Coates, 2001; McCold, 2003)[USA]
- **Megállapodás betartása** 80-95% között (pl. Moore – Forsythe, 1995; Braithwaite, 2002) [Australia]
- **Büntető szemlélet** a lakosságban és a szakemberek körében (Sessar, 1992; Weitekamp, 2000) [Germany]
- **Költség-haszon elemzések**: 705 € megtakarítás/eset (Aaltonen) [Finland]

A resztoratív szemléletű megközelítés szerepe a társadalomban

Súlyos

Formális

El-
zárás

Büntetés
+
jóvátétel

Resztoratív elterelés
Pl. mediáció

Konfliktuskezelési kultúra
Társadalmi szintű bűnmegelőzés
(család, iskola, közösségek)

Enyhe

Informális

KONKLÚZIÓ 3 PONTBAN

1. A mediáció csak egy lehetséges technika a helyreállító igazságszolgáltatás ernyője alatt.
2. A mediáció jogintézményének működési elvein és gyakorlatán túl szükséges felismerni mindazon társadalompolitikai és büntetőpolitikai motivációkat, amelyek elősegíthetik helyreállító szemlélet széleskörű alkalmazását.
3. A jogalkalmazóknak, így a rendészeti szervek dolgozóinak is, felelősségük van abban, hogy - lehetőségeik szerint – támogatni tudják a resztoratív elvek minél szélesebb körű elterjedtségét az igazságszolgáltatás valamennyi szektorában.

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

Fellegi Borbála

borbala@fellegi.hu

www.fellegi.hu

Az előadás anyag letölthető:

http://www.fellegi.hu/files/Fellegi_BMAeloadas_2008.ppt

A bíró-ügyész kutatás anyaga letölthető:

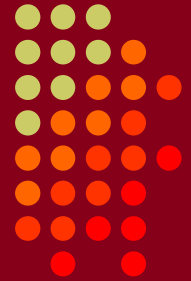
http://www.fellegi.hu/files/Fellegi_birougyeszelemzes.doc

Módszertanilag speciális kérdések

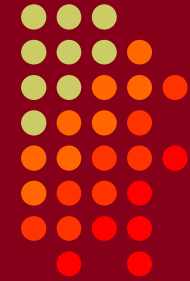
- Súlyos bűncselekmények
- Családon belüli erőszak
- Szexuális bűncselekmények
- Régóta fennálló konfliktusok
- Gyermek bevonása
- Speciális szükségletű felek bevonása

A helyreállító modellek szakaszai

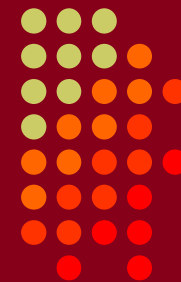
- Esetküldés
- Előkészítés
- Találkozó
- Utánkövetés

Resztoratív kérdések – sértő fél

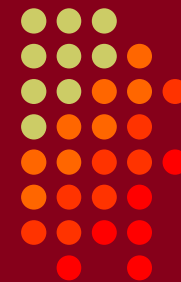
- Mi történt?
- Mire gondoltál a cselekmény elkövetésekor?
- Mit gondolsz minderről most?
- Szerinted kit érintett mindez?
- Mit tudnál tenni, hogy mindezt jóvátedd?

Resztoratív kérdések – sértett fél/felek

- Mire gondoltál, amikor megtudtad, mi történt?
- Milyen hatással volt mindez rád és környezetedre?
- Mi volt mindebben a számodra legnehezebb?
- Mire lenne szükséged ahhoz, hogy mindezt le tudd zárni magadban?

Forgatókönyv

Érzelmek → Tudat → Érzelmek

Múlt → Jelen → Jövő

Magam → Másik

A resztoratív szemlélet szerepe a rendőri munkámban

- Miben segíthetik munkámat az itt megismert technikák?
- Mire van szükségem ahhoz, hogy alkalmazzam e technikákat?
- Hogyan tudom ennek alkalmazását elképzelni a gyakorlatban?